

Initiatiefvoorstel

Nummer initiatiefvoorstel	IV 25-03
Datum commissie	15-10-2025
Portefeuillehouder	E.J. Taams
Indiener	Werkgroep Bestuurlijke Toekomst
	☒ Openbaar ☐ Geheim

Onderwerp
Initiatiefvoorstel van de Werkgroep Bestuurlijke Toekomst Oostzaan naar aanleiding van de opbrengsten traject Verkenner en uitkomsten Begrotingscan.

Kern van het voorstel
<p>Vanaf 27 mei 2024 zijn de drie raden van Wormerland, Oostzaan en Landsmeer, met het oog op de bestuurlijke toekomst, gezamenlijk opgetrokken in de werkgroep WOL. Eind 2024 hebben de drie gemeenteraden besloten tot een onderzoeksopdracht aan Bureau & Van de Laar (&VDL) voor een verkenning hoe de drie gemeenten gezamenlijk tot een toekomstbestendige vorm van samenwerking kunnen komen. Uit deze verkenning bleek dat de bestuurlijke samenwerking tussen de WOL-gemeenten onvoldoende krachtig en robuust zou zijn. Een bestuurlijke samenwerking met Waterland en/of Edam-Volendam (de WOL+ of WOL++ variant) zou wellicht meer mogelijkheden bieden. Een andere oplossing die uit het rapport naar voren kwam; sluit aan bij de stad waarmee de meeste sociaal-maatschappelijke, culturele en economische verbindingen bestaan. Benut de kracht van de stad, de robuuste begroting, de sterke ambtelijke organisatie en maak als onderdeel van de stad gebruik van de kansen die de regio biedt voor de eigen dorpen.</p> <p>Naar aanleiding van de uitkomsten van deze verkenning hebben de drie gemeenten op 26 maart 2025 een (geamendeerd) raadsbesluit genomen waarbij de bestuurlijke samenwerking van de WOL-gemeenten verder onderzocht zou worden. Er was behoefte aan een verdere onderbouwing en verdieping van de financiële positie van iedere gemeente afzonderlijk en de drie gemeenten samen. Daarnaast wilde de raden de opties WOL+ en WOL++ verder onderzocht hebben. Het verdere onderzoek bestaat uit twee onderdelen;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Begrotingscan uitgevoerd door Necker: voor de drie gemeenten zijn de financiële gevolgen op korte en (middel)lange termijn (circa 8 jaar) in beeld gebracht. De begrotingscan vormt een belangrijke stap om met elkaar een realistisch, gedeeld, onderbouwd en voor raadsleden een navolgbaar beeld te ontwikkelen van de financiële uitgangspositie, als basis voor de verdere verkenning van de bestuurlijke toekomst van Wormerland, Oostzaan en Landsmeer. 2. Verkenner: vanuit praktisch oogpunt is gebruik gemaakt van het aanbod van de provincie Noord-Holland om een onafhankelijke verkenner aan te stellen. De opdracht voor de verkenner is verkennende gesprekken voeren met de raden van de gemeenten Waterland en Edam-Volendam om te onderzoeken of

zij bereid zijn deel te nemen aan fusiegesprekken, met alle kanttekeningen van dien.

Beide opdrachtformuleringen op basis van de raadsbesluiten, zijn door de werkgroep WOL besproken en afgestemd met de Provincie Noord-Holland en binnen de eigen gemeentelijke werkgroepen/ begeleidingscommissies bestuurlijke toekomst.

Iedere gemeente heeft een eigen begeleidingscommissie/ regiegroep/ werkgroep Bestuurlijke Toekomst. Deze bestaat uit afgevaardigden vanuit de gemeenteraad. De begeleidingscommissie/ regiegroep/ werkgroep Bestuurlijke Toekomst is vertegenwoordigd in de werkgroep WOL. Er vindt regulier afstemming plaats tussen de gemeenteraden, de begeleidingscommissie/ regiegroep/ werkgroep Bestuurlijke Toekomst en de werkgroep WOL.

De uitkomsten van de Verkenner geven de volgende gedeelde inzichten:

1. De gemeente Waterland heeft op korte termijn geen interesse in een verdere verkenning van een bestuurlijke samenwerking met de WOL-gemeenten.
2. De gemeente Edam-Volendam heeft op korte termijn geen interesse in een verdere verkenning van een bestuurlijke samenwerking met de WOL-gemeenten.

De uitkomsten van de Begrotingsscan door Necker geven de volgende gedeelde inzichten:

1. De bestuurlijke samenwerking tussen de WOL-gemeenten is onvoldoende krachtig en robuust, namelijk "Op basis van de huidige financiële situatie, de noodzakelijke structureel hogere kosten om een robuuste organisatie te bouwen en de al stevige lokale lastendruk achten de onderzoekers de financiële situatie van een WOL-gemeente vanaf de start kwetsbaar en niet toekomstbestendig".
2. Het advies van Necker: maak in alle gevallen nog in deze bestuursperiode een keuze voor een of meerdere fusiepartner(s), sluit bij voorkeur aan bij een financieel sterke buur waar ook een sociale en maatschappelijke binding mee is.

De werkgroep bestuurlijke toekomst Oostzaan stelt voor om de aanbevelingen vanuit de Verkenner en de Begrotingsscan over te nemen.

Voorgesteld besluit

De raad besluit:

1. Kennis te nemen van het rapport van de verkenner en de begrotingsscan van Necker, die is uitgevoerd als verdieping op het &Van de Laar-rapport.
2. De varianten WOL, WOL+ en WOL++ als niet haalbaar te beschouwen.
3. De Werkgroep Bestuurlijke Toekomst een vervolgproces te laten starten dat nog in deze bestuursperiode leidt tot het benoemen van een of meer voorkeursvarianten voor een bestuurlijke fusie met Amsterdam, Zaanstad of Purmerend.
4. Het college te verzoeken om in oktober 2025, op basis van het rapport van TwijnstraGudde en de bestuurlijke gesprekken met Amsterdam, Purmerend en Zaanstad, de opties in een raadsbericht nader toe te lichten.
5. Uit te spreken dat de raad voornemens is een representatieve inwonerraadpleging te organiseren over de voorkeursvarianten, waarvan de uitkomsten als zwaarwegend advies worden meegenomen in de verdere besluitvorming. Het college wordt verzocht, in afstemming met de Werkgroep Bestuurlijke Toekomst, de voorbereiding hiervan te starten, zodat deze raadpleging uiterlijk op 18 maart 2026 kan plaatsvinden.
6. In de komende periode over het onderwerp bestuurlijke toekomst in goed overleg te blijven met Wormerland en Landsmeer, met het oog op een mogelijk gezamenlijk fusietraject met één van de drie genoemde grote gemeenten.

Bijlagen

Bijlagen:

- B.1 Definitieve rapport van de verkenner.
- B.2 Definitieve rapport van begrotingsscan door Necker.
- B.3 Definitieve rapport van &VDL

Toelichting

Aanleiding, gewenst resultaat en voorstel (incl. argumenten)

Aanleiding

Vanaf 27 mei 2024 zijn de drie raden van Wormerland, Oostzaan en Landsmeer gezamenlijk opgetrokken in de Werkgroep WOL en hebben een gezamenlijke onderzoeksopdracht aan Bureau & Van de Laar (&VDL) gegeven voor een verkenning hoe de drie gemeenten gezamenlijk tot een toekomstbestendige vorm van samenwerking kunnen komen.

&VDL heeft dit onderzocht en in februari 2025 een rapport opgeleverd. De uitkomsten van verkenning:

1. Een ambtelijke fusie tussen de WOL-gemeenten is niet krachtig en robuust.
2. Een bestuurlijke fusie tussen de WOL-gemeenten is niet krachtig en robuust.
3. Zelfstandig voortbestaan van de drie gemeenten is niet langer houdbaar.

Aanleiding, gewenst resultaat en voorstel (incl. argumenten)

&VDL draagt desgevraagd ook andere oplossingsrichtingen aan voor de drie gemeenten:

4. Eén robuuste krachtige gemeente van Wormerland, Oostzaan, Landsmeer en Edam-Volendam en/of Waterland (WOL + of WOL ++ variant).
5. Sluit aan als gemeente bij de stad waarmee de meeste sociaal-maatschappelijke, culturele en economische verbindingen bestaan. Benut de kracht van de stad, de robuuste begroting, de sterke ambtelijke organisatie en maak als onderdeel van de stad gebruik van de kansen die de regio biedt voor de eigen dorpen.

&VDL adviseert de drie gemeenten: maak in alle gevallen nog in déze bestuursperiode een keuze voor een of meerdere fusiepartner(s). Het rapport van &VDL van 12 februari 2025 is als bijlage bijgevoegd.

Op 26 maart 2025 hebben de drie gemeenten het besluit genomen om de werkgroep WOL te vragen om de WOL++, WOL+ en WOL-varianten te verkennen, waarbij specifiek het gesprek wordt aangegaan met de gemeenten Edam-Volendam en Waterland over de mogelijkheid om hen te betrekken bij het onderzoek naar een samenwerking, in welke vorm dan ook, en hiervan een verslag te presenteren aan de werkgroep WOL en aan de raden van de betrokken gemeenten, waaruit hun bereidheid blijkt, tot uiterlijk september 2025.

Voor meer financiële duiding is besloten tot een Begrotingsscan, zowel voor de drie gemeenten afzonderlijk, als voor de drie gemeenten tezamen.

Om deze onderzoeken uit te voeren is besloten de WOL-werkgroep te continueren.

De werkgroep WOL heeft voor het opstellen van de opdrachtformuleringen nauw contact gehad en overleg gevoerd met de provincie Noord-Holland.

De volgende twee opdrachten zijn verstrekt:

1. Aan een onafhankelijk Verkenner de opdracht om in gesprek te gaan met de gemeenteraden van Waterland en Edam-Volendam;
2. Aan Necker: voor de drie gemeenten zijn de financiële gevolgen op korte en (middel)lange termijn (circa 8 jaar) in beeld gebracht. De begrotingsscan vormt een belangrijke stap om met elkaar een realistisch, gedeeld, onderbouwd en voor raadsleden een navolgbaar beeld te ontwikkelen van de financiële uitgangspositie, als basis voor de verdere verkenning van de bestuurlijke toekomst van Wormerland, Oostzaan en Landsmeer.

Op woensdag 10 september zijn tijdens een gezamenlijke raadsbijeenkomst voor de WOL-gemeenten de uitkomsten van de beide opdrachten gepresenteerd aan alle raadsleden en burgerraadsleden. Vervolgens hebben de raadsleden onder leiding van de leden van de werkgroep WOL van gedachten gewisseld over de uitkomsten van de beide onderzoeken. Uit deze bijeenkomst is geen eenduidig beeld naar voren gekomen.

De uitkomsten van het rapport van de Verkenner geven een duidelijk en compleet beeld. De opties WOL+ en WOL++ zijn niet langer realistisch. De gemeenten Edam-Volendam en Waterland geven duidelijk aan op korte termijn niet in gesprek te willen over een mogelijke fusie.

Deze terugkoppeling zorgt ervoor dat er een duidelijk beslismoment naar boven is gekomen: de WOL+ en WOL++ opties worden niet meer meegenomen in het verdere traject van de bestuurlijke toekomst.

Aanleiding, gewenst resultaat en voorstel (incl. argumenten)

De uitkomsten van het rapport van Necker (Begrotingsscan) geven een duidelijk en compleet beeld. Het financiële perspectief van de bestuurlijke fusie van de gemeenten Wormerland, Oostzaan en Landsmeer valt in twee onderdelen uiteen: enerzijds de incidentele kosten die samenhangen met de herindeling op korte termijn. Anderzijds geeft de meerjarenbegroting van de WOL-gemeenten inzicht in dit perspectief op de middellange termijn en de toekomstbestendigheid hiervan. De conclusie:

- De herindelingsvergoeding is naar verwachting ruim voldoende om de kosten voor een herindeling tussen de WOL-gemeenten te betalen.
- De structurele financiële situatie van een WOL-gemeente is kwetsbaar en niet toekomstbestendig.

Uit het rapport van Necker: "De gemeenteraden kunnen keuzes maken om het financiële perspectief positief te beïnvloeden. De ruimte om met besparingen op de ambtelijke organisatie of door harmonisatievoordelen het financiële gat te dichten is beperkt. Het verhogen van de belastingen is beperkt mogelijk, gelet op de nu al (gemiddeld) hoge belastingdruk in de drie gemeenten. De ruimte zal daarna aanvullend gevonden moeten worden in forse besparingen op onderhoud en het maatschappelijke voorzieningenniveau.

Op basis van de huidige financiële situatie, de noodzakelijke structureel hogere kosten om een robuuste organisatie te bouwen en de reeds stevige lokale lastendruk achten de onderzoekers de financiële situatie van een WOL-gemeente vanaf de start kwetsbaar en niet toekomstbestendig. Tot slot achten de onderzoekers het van belang om te benoemen dat het slagen van een bestuurlijke fusie niet alleen afhankelijk is van financiën. Draagvlak, bestuurskracht, interne en regionale samenhang, en nabijheid van bestuur zijn minstens zo belangrijk. In deze begrotingsscan is niet naar deze onderdelen gekeken." Deze begrotingsscan was een financiële verdiepen op het rapport van &VDL.

Met de oplevering van de beide rapporten zijn de werkzaamheden van de werkgroep WOL tot een einde gekomen. Op basis van de uitkomsten van de beide opdrachten en de afstemming tussen de WOL-gemeenten zet de gemeenteraad van Oostzaan een vervolgstap.

de griffier,

de voorzitter Werkgroep Bestuurlijke Toekomst Oostzaan,

Onderwerp

Initiatiefvoorstel m.b.t. het Bestuurlijke Toekomst Oostzaan naar aanleiding van de opbrengsten traject Verkenner en uitkomsten Begrotingsscan.

IV-nummer: 25-03

Datum: 15 oktober 2025

Besluit

De raad besluit:

1. Kennis te nemen van het rapport van de verkenner en de begrotingsscan van Necker, die is uitgevoerd als verdieping op het &Van de Laar-rapport.
2. De varianten WOL, WOL+ en WOL++ als niet haalbaar te beschouwen.
3. De Werkgroep Bestuurlijke Toekomst een vervolgproces te laten starten dat nog in deze bestuursperiode leidt tot het benoemen van een of meer voorkeursvarianten voor een bestuurlijke fusie met Amsterdam, Zaanstad of Purmerend.
4. Het college te verzoeken om in oktober 2025, op basis van het rapport van TwijnstraGudde en de bestuurlijke gesprekken met Amsterdam, Purmerend en Zaanstad, de opties in een raadsbericht nader toe te lichten.
5. Uit te spreken dat de raad voornemens is een representatieve inwonerraadpleging te organiseren over de voorkeursvarianten, waarvan de uitkomsten als zwaarwegend advies worden meegenomen in de verdere besluitvorming. Het college wordt verzocht, in afstemming met de Werkgroep Bestuurlijke Toekomst, de voorbereiding hiervan te starten, zodat deze raadpleging uiterlijk op 18 maart 2026 kan plaatsvinden.
6. In de komende periode over het onderwerp bestuurlijke toekomst in goed overleg te blijven met Wormerland en Landsmeer, met het oog op een mogelijk gezamenlijk fusietraject met één van de drie genoemde grote gemeenten.

Aldus besloten in de openbare vergadering van de Raad van de gemeente Oostzaan, gehouden op 15 oktober 2025,

De griffier,

de voorzitter,

Z.A. de la Cruz

M.D. Polak